

תל אביב - ראשיתה, המאבק על עיצובה ופניה כיום: מבוא היסטורי והצעת עבודה בכיתה

↪ רינה ענבר

מסתבר שלא הכול אנחנו יודעים על תל אביב - העיר שצמחה מן החולות והפכה למרכז החיים הכלכליים והתרבותיים בארץ. בראשיתה ניטש מאבק על דמותה החברתית, ובמרכז מאבק זה עמדה דמות שכמעט נשכחה - עקיבא אריה וייס. מובא כאן סיפור המאבקים בין מייסדי העיר על אופייה ועל הדרך הנכונה לפיתוחה. אחרי ההקדמה ההיסטורית - הצעת עבודה מפורטת לעבודה בכיתה.

הקדמה: איזה בית נבנה בתל אביב?

על חשיבותה, מרכזיותה וייחודה של תל-אביב אין צורך להכביר במלים. רבות ידוע על ראשיתה ועל שלבי הקמתה הראשונים. כמו כן ידוע על המחלוקות ששררו בקרב המייסדים לגבי גודלה המועדף ומיקומה של העיר. פחות ידוע, אך לא פחות מרכזי וחשוב, הוא הוויכוח ששרר בין מייסדיה לגבי אופייה החברתי המועדף של העיר.

עד תחילת המאה העשרים גרו היהודים, שהתיישבו בסביבה הזאת, ביפו. יפו הייתה עיר קטנה ולא מודרנית. הבניינים בה היו ישנים, והשכונות קטנות וצפופות. גם בשכונות היהודיות נווה צדק ונווה שלום שהוקמו מחוץ ליפו לא היה מקום לבניית בתים חדשים.

היהודים החליטו להקים עיר עברית חדשה. עיר גדולה ויפה, עיר עם הרבה גנים ואוויר טוב.

ב-5 יולי 1906 התאספו במועדון 'ישורון' ביפו כמאה ועשרים יהודים והקימו אגודה בשם 'אחוזת בית'. מטרתה של אגודת 'אחוזת בית' הייתה לבנות את העיר העברית החדשה. לאגודה הצטרפו כשישים משפחות.

לא שרתה תמימות דעים לגבי אופייה של העיר שתקום. בין חברי 'אחוזת בית' היו שסברו כי עליה להיות אך שכונה או פרוור מגורים יפה, בעוד העסקים ימשיכו להתנהל ביפו. לכן חשבו שמספיק מגרש קטן עבור השכונה וכי עליה להיבנות בקרבתה של יפו. בין אלה היה מאיר דיזנגוף שדיבר על השכונה החדשה שתקום כעל 'מקלט לילה'.

אחרים חשבו שכדאי לקנות מגרש גדול המרחק מיפו, כזה שלא יהיה מוגבל מלכתחילה ושאפשר יהיה לבנות עליו בתים רבים לאנשים רבים. הם ראו בדמיונם את ניו יורק ושאפו להקים עיר גדולה, מודרנית, מסחרית וטכנולוגית. עיר שתוכל לקלוט מספר רב של עולים בעלי מקצועות שונים ותהווה תשתית להגשמתה בפועל של הציונות. בין אלה היה עקיבא אריה וייס.

מילות מפתח: יפו, פרוור מגורים, מקלט לילה, עיר מודרנית, קואופרטיב, הרצל, מאיר דיזנגוף, עקיבא אריה וייס

רינה ענבר היא בעלת תואר מוסמך במדעי הרוח, האוניברסיטה העברית בירושלים. חוקרת ומחברת הספר **עיר של חברה חדשה - עקיבא אריה וייס: אלט-נוילנד בתל-אביב**. מורה לעברית באולפנים ובמוסדות לימוד אקדמיים וקהילתיים בארץ ובח"ל.

דיקטיקה: הוראת תכנים

רינה ענבר

עקיבא אריה וייס: מאבקו להקמת עיר של חברה חדשה

עקיבא אריה וייס היה ציוני, איש תנועת 'חובבי-ציון' ברוסיה, שקיבל את מנהיגותו ובמידה רבה את חזונו של הרצל. לספריו של הרצל **מדינת היהודים** ו**אלט-נוילנד** הייתה השפעה עצומה עליו. וייס חזר והדגיש פעמים רבות את הערצתו למנהיג הציונות, ראה את עצמו כחייל במחנהו של הרצל ותמך ב'ציונות המדינית' מבית מדרשו (בניגוד לציונות 'המרכז הרוחני' של אחד העם).

כציוני ו'חובב-ציון' שימש וייס ראש סניף חברת 'גאולה' - חברה לרכישת קרקעות בארץ ישראל, אשר שמה לה למטרה לקדם את היזמה הפרטית בפעולות רכישת קרקעות בארץ ישראל. בו-זמנית עשה לקידום המוסדות הלאומיים 'אוצר התיישבות היהודים' ו'הקרן הקיימת לישראל'. ערב הקמתה של 'אחוזת-בית' אף גברה קרבתו הרעיונית של וייס לרעיון של כינון אוטונומיה יהודית, במחשבה על יצירת תשתית לקליטת הגירת יהודים המונית שלעיר בה תפקיד מרכזי. 'מושבות עבריות ישנן בארץ...' כתב וייס, 'עכשיו הגיעה השעה להתחיל בבנין ערים'.

וייס חזר והדגיש פעמים רבות כי מתכונת העיר העברית החדשה צריכה להיבנות במתכונת העיר בספרו של תיאודור הרצל **אלט-נוילנד**. וכה כתב:

'... עיר זו צריך לבנות כמתכונת הערים אשר העלה בחזונו הדר' הרצל, באלט-ניילנד שלו, היא תל אביב'.... 'ועליתי - לתת ידי להגשמת התוכנית שתוארה בספרו של הדר' הרצל "אלט-ניי-לנד" - "תל אביב".'

בספרו **אלט-נוילנד** תיאר הרצל את העיר העברית העתידית כגדולה, אסתטית, טכנולוגית, מודרנית, רבת תנועה, תוססת ומגוונת; כזו שיש בה מסחר, תעשייה ותעסוקה ליהודים בעלי מקצועות שונים. רעיון מרכזי נוסף שהציג הרצל ב**אלט-נוילנד** הוא הקמתה של 'חברה חדשה', שבה ישולבו עקרונות השוק החופשי כיוזמה פרטית ורכוש פרטי עם עקרונות השיתוף והערבות ההדדית. רעיון זה הפך לרכיב מרכזי בתפיסתו של וייס לגבי צביונה המועדף של העיר הציונית הראשונה. הוא שאף ופעל להקמתן של צורות שונות של התאגדות קואופרטיביות בעיר, כדי להקל על היחיד, העולה החדש מחוסר האמצעים, להיקלט בארץ, לשרוד ולהתקיים במציאות הכלכלית הקשה של ראשית המאה העשרים. בתפקידו כראש הוועד הזמני של 'אחוזת בית' כתב וייס להנהלת הקרן הקיימת לישראל בפברואר 1907 שחברי אחוזת-בית מציעים את התאגדותם של כל החברים בחברה עם ערבות הדדית. כך כתב במכתב מיוני 1907:

'אנחנו ייסדנו ביפו אגודה בשם "אחוזת-בית" ומטרתה היא - לבנות באופן חברותי ששים בתים לדירות בשביל ששים חבריה'.

בשני מכתבים אלה פנה וייס אל הנהלת הקרן הקיימת לישראל בבקשה לסיועה. הקרן הקיימת אמנם נאותה לסייע, אולם 'אחוזת בית' נתקלה בקשיים רבים בדרך להקמתה.

מאבקו של וייס בבנק אפ"ק

וייס סיפר:

'עברו ההרפתקאות ועיכובים רבים על המפעל... לילות רבים של נדודי שינה עברו עליי עקב טרדות היום ומחמת הידיעות הבלתי נעימות שהגיעו אליי על-ידי ידידים... רבות הרהרנו מה הוא חרון האף של המתנגדים. למה רגשו כל אלה, להעמיד קיר ברזל בין 'אחוזת בית' ובין המצדדים ברעיון זה'.

במכתב לידיד בגולה כתב וייס:

'זכיתי להתחיל ולגמור בבניין עיר חדשה ויפה בארץ ישראל... מסרתי עניין נכבד לאחינו שאינם מבינים עוד את ערך הדבר, אבל יבואו הימים וידברו על זה ועלי במילים חמות מאוד, ואז יבושו כל המפריעים ויאלמו כל אלה שחפצו להרוס את העניין'.

חלק מהערותיו של וייס מצביעות במפורש על אפ"ק (אנגלו-פלשתיין-קומפאני), חברת הבת של הבנק הציוני, כעל זו ששמה מקלות בגלגלי הקמתה של העיר החדשה:

'הדרך שהלכנו בה לא הייתה סוגה בשושנים. הושמו על דרכנו מכשולים רבים שלא שיערנום. עד היום איני יודע סיבה לרבים מהם. היה בוודאי מי שהוא ביישוב שלא היה מרוצה מפעולותינו וניסה לחתור תחתן. לפעמים הגיעו הדברים עד כדי מקרים יוצאי דופן, כגון קשיים לרשום על שם 'אחוזת בית' את הכסף המושלש על ידי החברים בבנק אנגלו-פלשתינה, או ניסיון שנכשל להפיץ נגדנו פמפלטים באולמי הקונגרס הציוני'.

משביקש וייס כיושב ראש הוועד הזמני של אחוזת בית להפקיד את דמי הקדימה, בסך 200 פרנק, של חברי האגודה בבנק אפ"ק בחשבון משותף שיתנהל כקואופרציה של חוסכים ולווים על בסיס של עקרון הערבות ההדדית, סירב הבנק לקבל את הכסף לחשבון משותף ודרש שההפקדה תהיה אישית, ותיעשה על-פי שמותיהם של המפקידים. לבונטין, מנהל אפ"ק, אף מינה 'ועדה מיוחדת' שתפקידה היה לפקח ולעקוב מקרוב אחר מצבו הכספי של כל חבר וחבר מחבריה המייסדים של אחוזת-בית. כך כתב על העניין ההיסטוריון אלטר אשר דרואנוב:

'מתוך רשימה אחת, שנרשמה בפרוטוקולים שלפנינו בדרך אגב, נמצאנו למדים, שאפ"ק הושיב על דעת עצמו ועדה מיוחדת לסידור ענייני ההלוואה. חבריה היו: דיזנגוף, חיסין, מרדכי בן הלל הכהן, שמעון רוקח ורופין. בלי ספק נצטרפו גם חברים מן ההנהלה של אפ"ק. מי - אין לנו יודעים. אימתי התחילה הוועדה את עבודתה, אם היה לה תפקיד לדון רק על כשרותם של חברי 'אחוזת בית' לגבי אשראי, או שהיה תפקידה לדון גם על שאר היחסים שבין א. בית לאפ"ק, מה היו ההצעות הוויכוחים בוועדה ומה היו החלטותיה ותקנותיה - את כל זה אין לנו יודעים. פרוטוקוליה - אם ישנם במציאות - גנוזים בארכיונו של אפ"ק. עין לא ראתה אותם... 'אפ"ק אמר [=התכוון] לקיים בפועל את הזכות שניתנה לו להוציא מכלל חברי "אגודת-בית" את אלו, שלא יישרו בעינינו מחמת ספק כשרותם האשראית'.

וייס קבל על מדיניות זו של הבנק:

'כולנו היינו חברים שווים בזכויות ובחובות ויחד צפינו ליום טוב זה של התחלת הבנייה... והנה עתה, לפי ההצעה המוצעת... יוכל להתחיל לבנות רק בעל האמצעים בלבד... זכויותיו של מחוסר האמצעים תאבדנה... הן אבן מקיר תזעק על הפלייה כזו... אם יש לבנק טענה של ב[י]טחונות, הלא שישים החברים ערבים זה לזה'.

מאיר דיזנגוף כמייצג הקו של אפ"ק

וייס נאבק בבנק, והבנק נאבק בוויס. לצדו של הבנק עמד חבר אחוזת בית מאיר דיזנגוף (עלה לארץ ב-1905 בתפקיד נציג 'גאולה' בארץ ישראל), שלא זו בלבד שלא התנגד למדיניות הבנק אלא אף שימש מתווך בינו לבין אגודת אחוזת-בית, ייצג את עמדות הבנק מול 'אחוזת-בית' ופעל באופן עקבי לעידוד חברי 'אחוזת בית' לשתף פעולה עם דרישת הבנק להוציא מהאגודה את חסרי 'הכשרות' האשראית. על עמדותיו של דיזנגוף כמתווך בין אפ"ק לאחוזת בית סיפר וייס: 'המתווך בין אפ"ק ובין

"אחוזת בית" בנידון זה [חלוקת הלוואת הקרן הקיימת שנועדה לבניית בתי החברים באחוזת בית גם לחמישה מוטבים אחרים - ר"ע] היה חבר ועד "אחוזת בית", מר מאיר דיזנגוף. בהתחשב עם מוסד כהבנק, שהכ[ו]ן ל תלוי בו והכ[ו]ן ל זקוקים לו, היה קשה להתנגד לפקודותיו של הבנק, בין אם היו צודקות או לא'.

בישיבת הוועד של אחוזת בית מסר דיזנגוף את דרישת הבנק וטען: 'עלינו ללכת במתינות ובסבלנות ואל לנו להתרגז עם הבנק. סוף סוף לבונטין הוא הדירקטור היום ואין לנו למי לפנות בלעדו'.

בעוד וייס נאבק בבנק והבנק נאבק בווייס, דיזנגוף, שנתמך על ידי הבנק, נלחם בווייס על הנהגת אחוזת בית, עד שנבחר לראשות ועד אחוזת בית (במרץ 1910), תפקיד שהוא המשיך למלא כראש עיריית תל-אביב עד 1936.

במשך כשנה לאחר בחירתו של דיזנגוף הוא המשיך לפעול במסגרת הוועד בתפקידים שונים הקשורים להקמתה של אחוזת בית כמשגיח על הבנייה, מפקח על חפירת הבאר והנחת הצינורות למים ובניית מערכת הביוב, סלילת כבישים ומדרכות והתקנת תאורת רחוב חשמלית.

דרכים להרחבת היישוב

כשוועד תל אביב בראשות דיזנגוף היה עסוק בשיפור השכונה, בקביעת תקנותיה ובהכשרתה לקליטת מתיישבים חדשים הציעו השכנים הערבים, בעלי הקרקעות הגובלות עם תל אביב, שטחי אדמה למכירה, במחירים זולים מאוד. כן באו באותה תקופה הקלות מצד ממשלת תורכיה באישור קושאנים. כדי למנוע את השתלטות הספקולנטים שהחלו לעסוק באותה עת ברכישת הקרקעות הציע וייס לוועד אחוזת בית להשיג הלוואה בערבות הדדית של חברי אחוזת-בית, שבעזרתה יירכשו שטחי אדמה שימשו קרן לקניית קרקעות לבניין. כך לא יפלו הקרקעות בידי מפקיעי מחירים, והקרקע, שתימכר במחירים נוחים לחברים חדשים, תוכל לשמש מקור כספי נוסף לאגודה. באמצעות כסף זה היא תוכל לרכוש קרקעות נוספות ולממן את הכשרתן.

וייס העלה את הצעתו זו גם באסיפת אחוזת-בית, אולם ... 'רוב חברי "אחוזת-בית", שנהנו כבר מישיבה בבתיהם וראו ברכה בעולמם, הסתפקו בכך ששאיפתם נתגשמה ושוב לא דאגו רבות לגאולת הארץ'.

בעקבות זאת התפטר וייס סופית מוועד 'אחוזת בית'.

הצטרפות לפעילות פרטית לשם הרחבת היישוב החדש

לאחר התפטרותו ב-1911 ייסד וייס עם שותפים חברה פרטית לרכישת קרקעות, שזכתה להיקרא 'חברה חדשה'. חברה זו רכשה קרקעות הגובלות עם תל אביב, על מנת להרחיב את תחומי העיר טרם האמרת המחירים. עקב זאת היה לאל ידה של החברה למכור את אותן הקרקעות במחירים לא מופקעים, וכך אכן עשתה.

ניסונו של וייס ליצור התאגדות שיתופית על בסיס הערבות ההדדית בעיר נעשה במקביל לניסיונות שיתופיים אחרים שנעשו בתקופתו - העלייה השנייה - בעיר ובכפר. באשר להתיישבות הכפרית - ידועות ההתיישבות השיתופית בסג'רה, אום ג'וני, הקואופרציה במרחביה וקבוצת 'אחוה'.

בהתיישבות העירונית ידועות פחות אגודות שיתופיות של תופרות ביפו ובירושלים, של עגלונים ושל חייטים ביפו וקואופרטיב הדפוס 'אחדות' בירושלים. כמו כן הוקמו 'קופת פועלי ארץ-ישראל' שתמכה בקידום הקואופרציה בעירו בכפר, קואופרטיב הסנדלרים 'תועלת' בתל-אביב ועוד.

דיקטיקה: הוראת תכנים

רינה ענבר

מרבית הניסיונות האלה לא האריכו ימים, אולם היו אלה ניסיונות ראשונים של הגשמת הצינונות בדרך של שילוב בין יסודות לאומיים וחברתיים כשוויון, סולידריות חברתית, אחריות ועזרה הדדית. על ערכים אלה הושתת הקואופרטיב הגדול ביותר בארץ-ישראל: ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל (1920), שמילאה תפקיד מרכזי במפעל התחייה הלאומי ובקידום תנאי העבודה והשכר בארץ-ישראל בטרם קמה המדינה ולאחר הקמתה, ובהקמת מסגרות שיתופיות נוספות. כן הוקמו המפעלים הקואופרטיביים: תנועת המושבים ותנועת הקיבוצים, 'המשביר', 'תנובה', ועוד. בשנות השלושים והארבעים של המאה העשרים הוקמו בירושלים ובתל-אביב אגודות שיתופיות לשיכון: 'מעונות עובדים', שהקרקע שלהם, שנרכשה במשותף על ידי 'חברת העובדים' ו'הקרן הקיימת לישראל', הוחכרה למשתכן. התפתחות התנועה הקואופרטיבית בארץ-ישראל ובמדינת-ישראל לא הייתה נטולת שינויים, משברים, מחלוקות פנימיות וחיכויות ומורדות. היא הגיעה לשיאה בשנותיה הראשונות של המדינה, ומאז החלה בתהליך נסיגה.

בד בבד קמות במאה העשרים אחת צורות חדשות של התאגדות שיתופית בכפר ובעיר: לצד 'הקיבוץ השיתופי' ו'הקיבוץ המתחדש' מתקיימים החל מ-1979 במקומות שונים בארץ 'קיבוצים עירוניים'. אלה מהווים קהילה שיתופית בתוך היישובים העירוניים תוך מעורבות ותרומה לסביבה. בנוסף, בעקבות המחאה החברתית ב-2011 התארגנו קבוצות פרטיות של אנשים בעלי תודעה חברתית ועניין עסקי בהתאגדויות שיתופיות צרכניות, שירותיות ואשראיות. הן הקימו צורות חדשות של שיתוף, כגון צרכניות קואופרטיביות, קואופרטיב שירותי ובנק קואופרטיביו.

תוכנית העשרה על תל-אביב

קרא את פקטור פבא:

מלים חדשות: המאה העשרים, צפוף

עד תחילת המאה העשרים היהודים גרו ביפו. ביפו היו בניינים ישנים והשכונות היו קטנות וצפופות. גם בשכונות היהודיות נווה צדק ונווה שלום לא היה מקום לבניית בתים חדשים והיהודים חלמו להקים עיר עברית חדשה.

מחשבות:

- החלטת להקים עיר חדשה.
- איזו עיר אתה רוצה להקים?
- מה החלום שלך לגבי העיר החדשה שאתה רוצה להקים?

דיקטיקה: הוראת תכנים

רינה ענבר

1. קרא את בקטץ הבא:

מילים חדשות: להתאסף, אגודה, מטרה, להצטרף, ויכוח, מגרש

ב- 5 יולי 1906 התאספו במועדון 'ישורון' ביפו כמאה ועשרים יהודים והקימו אגודה בשם 'אחוזת בית'. המטרה של אגודת 'אחוזת בית' הייתה לבנות עיר עברית חדשה בארץ ישראל. לאגודה הצטרפו כשישים משפחות.

בין חברי 'אחוזת בית' היו ויכוחים. היו כאלה שחשבו שכדאי לקנות מגרש קטן וקרוב ליפו.

שאלות:

1. מה דעתך: איפה כדאי להקים עיר חדשה - קרוב לעיר הישנה או רחוק ממנה? למה? לדעתי,

---

---

2. מה עדיף: מגרש גדול או קטן? מה היתרונות ומה החסרונות של כל אחת מהאפשרויות?

---

3. משחק מחלבות:

איפה יעבדו האנשים בעיר החדשה שלך - בעיר החדשה [שהם מקימים] או בעיר הישנה [עיר המוצא שלהם]? למה?

---

4. קרא את בקטץ הבא

מילים חדשות: פרוור, יתרונות, חסרונות, אפשרויות

הם חשבו שעל המגרש הקטן הם יבנו בתים חדשים ויפים עם גינות לשישים המשפחות ושיהודים יגורו בשכונה החדשה אבל ימשיכו לעבוד ביפו.

שאלה:

מה עדיף: עיר גדולה או פרוור? מה היתרונות ומה החסרונות של כל אחת מהאפשרויות?

---

5. קרא את בקטץ הבא:

מילים חדשות: לעומת, פרוור, מגרש, רחוק

לעומת האנשים שרצו להקים פרוור שקט קרוב ליפו היו אנשים שחשבו שכדאי לקנות מגרש גדול ורחוק מיפו שאפשר יהיה לבנות עליו הרבה בתים לאנשים רבים. הם רצו לבנות עיר גדולה כמו ניו יורק.

לא.פ:

כיום תל אביב שכונה קטנה או עיר גדולה כמו ניו יורק?

---

6. קרא את בקטץ הבא:

מילים חדשות: מייסד, חוקים, פחות, עשיר

בין מייסדי אחוזת בית היו אנשים שרצו שהעיר החדשה תהיה קפיטליסטית והיו אנשים שרצו שבעיר החדשה יהיו חוקים סוציאליסטיים, כדי שלעולים החדשים ולאנשים הפחות עשירים יהיה יותר קל לחיות בעיר.

לא.פ:

מה יותר טוב: עיר קפיטליסטית או עיר עם חוקים סוציאליסטיים?
למה?

לא.פ:

מה אומר לך השם: בנימין זאב הרצל?

---

7. קרא את בקטץ הבא:

מילים חדשות: רעיון, חוקים, פיתרון, מדינה,

את הרעיון על חוקים סוציאליסטיים קראו מייסדי תל-אביב בספר שכתב (תאודור) בנימין זאב הרצל. הרצל חי בסוף המאה ה-19 (1860-1904). הרבה יהודים חיו אז באירופה,

ברוסיה ובמקומות אחרים בעולם. בהרבה מהמקומות האלה לא אהבו את היהודים והייתה אנטישמיות. הרצל חיפש פתרון. הפתרון היה להקים מדינה יהודית. להרצל היו הרבה רעיונות איך להקים את המדינה היהודית. הוא כתב את הרעיונות שלו בספרים. השמות של הספרים האלה: 'מדינת היהודים' ו'אלט-נוילנד'. את הרעיונות הסוציאליסטים קראו מייסדי תל-אביב בספר 'אלט-נוילנד' שכתב הרצל.

שאלה:

מה אתה יודע על:

- _____ 'חובבי ציון'
- _____ 'חברה חדשה'
- _____ מגדל שלום
- _____ עקיבא וייס

8. קרא את הקטע הבא:

מלים חדשות: לבנים, יוזם, יושב-ראש, ועד, שלט, מייסד, להתקין, 'אחוזת בית'
מול **מגדל-שלום** בתל-אביב, ברחוב הרצל מספר 2, עומד בית מלבנים. בכניסה לבית יש שלט. על השלט כתוב:
'ביתו של עקיבא אריה וייס יוזם ומייסד אחוזת בית - תל-אביב'.
את השלט הזה התקינו לפני כמה שנים לכבוד עקיבא אריה וייס היושב-ראש הראשון של ועד 'אחוזת-בית'.

שאלות:

- _____ איפה נמצא הבית של עקיבא וייס?
- _____ מה היה התפקיד של וייס?
- _____ מתי התקינו את השלט על ביתו של וייס?

9. קרא את הקטע הבא:

מילים חדשות: מנהיג, להחליט, להתלהב, תנועה, להגשים, רעיון
וייס (1868-1947) נולד בפולין. הוא היה ציוני וחבר בתנועת 'חובבי-ציון'. וייס אהב מאוד את הרצל וראה בו מנהיג שלו. וייס קרא את הספרים של הרצל והתלהב מהרעיונות של הרצל. כשהוא עלה לארץ בשנת 1906 הוא החליט להגשים את הרעיונות האלה.

שאלה:

קראת פעם ספר שהתלהבת מאוד מהרעיונות שלו? מה היו הרעיונות?
איזה ספר זה היה?

---

10. קרא את פקטור פבא:

מילים חדשות: עשירים, עניים, פיתרון, לאפשר, קואופרציה, צורת חיים, פחות, להתקיים
אחד הרעיונות של הרצל היה להקים בארץ-ישראל הישנה **חברה חדשה**. הרצל ידע שלא כל
היהודים עשירים. הוא חיפש צורת חיים בעיר שתאפשר גם לאנשים פחות עשירים ולאנשים
עניים להתקיים בעיר. הפתרון שלו היה להקים בעיר קואופרציות.

לא/פי:

אתה מכיר קואופרציות? איזה קואופרציות אתה מכיר?

מה דעתך על הפתרון שהציע הרצל?

11. קרא את פקטור פבא:

מילים חדשות: בעקבות, להתנגד, משותף

בעקבות הרצל גם וייס חלם להקים חברה חדשה וגם רצה להקים קואופרציות. הוא חשב
שקואופרציות יכולות לעזור לציונות, כי הן מאפשרות לאנשים לחיות ולהתקיים בארץ. אבל זה
לא היה קל. כשוייס רצה לפתוח חשבון בנק משותף לכל החברים ב'אחוזת-בית', הבנק התנגד.
הבנק רצה שהחשבון יהיה לפי השמות הפרטיים.

לא/פי:

מדוע, לדעתך, לא הסכים הבנק לפתוח חשבון משותף?

---

12. קרא את פקטור פבא:

מילים חדשות: להציע, לרכוש, קרקע, במשותף, מחירים נוחים, תמורה

ב-1911 הציע וייס לחברי 'אחוזת-בית' לרכוש במשותף קרקעות שאותם הם ימכרו במחירים
נוחים לעולים החדשים שיבואו ושבכסף שיקבלו בתמורה הם יקנו עוד קרקעות שגם אותן
ימכרו במחירים נוחים, במקום שימשו בשוק החופשי.

לא/פי:

מה דעתך על ההצעה של וייס?

מה אתה חושב הייתה תגובתם של חברי אחוזת בית להצעה?

---

13. קרא את פקטור פבא:

אבל רוב חברי "אחוזת בית" שכבר גרו בבתים שלהם והיו מרוצים מחייהם, לא קיבלו את ההצעה של וייס לרכוש קרקעות ולמכור אותם לעולים החדשים במחירים נוחים.

לארי:

מה דעתך על ההחלטה של חברי 'אחוזת בית'?

האם, לדעתך, החלטה זו משפיעה על החיים בתל-אביב כיום?
